

בחדרי תורתך

מענות וביאורים
בכתב־יד קודש
כ"ק אדמו"ר מליובאוויטש
לשאלות והערות המזכיר
הרה"ח יהודה־ליב גרוגר
בתוספת פיענוח וביאורים

א

בראשית
שמות

בלקו"ש בחוקותי -

ע' 5 ואילך ובהערה 21 ובשוה"ג שם:

(א) "כגון גזל ושפ"ד... אבל אין כוונתו שזה מצותי (כבר נצטוו מהשם)" -

לכאורה, שפ"ד הוא נצטוו בפירוש מהקב"ה (נח, ט, ה-ו) - הוא קצתם האבות

ועד"ז בנוגע לגזל - מכיון שמפורש בקרא ויאמר אלקים לנח... מלאה הארץ חמס

מפניהם והנני משחיתם - הרי שבטח הוזכרו ע"ז מהקב"ה - הוא קצתם האבות?

הרי עכ"פ בנוגע לב' דוגמאות אלו מהאים הביטוי מצותי, ולא שייך לומר

עליהם שראויין להצטוות רק עפ"י שכל, אלא כמו שמפרשים הסוג דמשפטים, דאעפ"י

שנצטוו מהקב"ה הם בסוג שבלאה"כ ראויין להצטוות.

(ב) "ולהעיר מהל" שם מנה"מ (ז' מצות) משמע דכתוב הנ"ל (ויצו) הוא המקור

היחיד.

לכאורה, תנא דבי מנשה (סנה"נו, סע"ב): לא דריש ויצו הני כל חדא וחדא

באפי נפשי וכו'. - ולהעיר אשר רש"י ר"פ נח בפש"פ מפרש הפסוקים שם כתנא

דבי מנשה (שלומד ג"ע גזל וע"ז מהפסוקים שם).

(ג) "ובפרש"י משפטים ואת כל המשפטים ז' מצוות שנצטוו בני נח."

רש"י בפירושו חיבת משפטים שם כולל גם מצות פרה אדומה (שעלי" נאמר חקה).

(ד) "כי כל (ועכ"פ כו"כ מ) אנשי דור קיימום".

אברהם הי' בימי נחורד ופרש"י (נח, י, ח): להמריד כל העולם על הקב"ה.

נח, יא, א: ויהי כל הארץ... ודברים אחדים ופרש"י לא כל הימנו... על יחידו

של עולם.

דור הפלגה הי' עוד קשה מדור המבול (פרש"י נח, יא, ט).

אנשי סדום ועמורה רעים וחטאים לה' - הוא קצתם האבות

מצרים שטופי זמה - הוא קצתם האבות

פלשתים מחלפים משכב נשותיהם (רש"י נח, י, יד). ועוד.

לייבל

מצוות קודם מתן תורה

פענוח הכתי"ק נדפס בעמ' 137 36

מצוות קודם מתן תורה

פרשת תולדות • כו, ה
מהם המצוות שנצטוו בני נוח
בפירוש לדעת רש"י בפש"מ

• צילום הכתיב נדפס בעמוד 36 •

עֲקֵב אֲשֶׁר שָׁמַע אַבְרָהָם בְּקֶלְי וַיִּשְׁמַר מִשְׁמֶרְתִּי מִצְוֹתֵי חֻקֹּתַי
וְתוֹרֹתַי.

משמרתי – גזירות להרחקה על הזהרות שבתורה, כגון שניות לעריות ושבות
לשבת.

מצוותי – מצוות שאלו לא נכתבו ראשון להצטוות, כגון גזל ושפיכות דמים.
חוקותי – דברים שילך הרע ואומות העולם משיצין עליהן: אכילת חזיר, לבישת
שעטנן, שאין טעם בדבר, אלא המלך גזר חקו על עבדיו.
תורותי – להביא תורה שבעל פה, הלכה למשה מסיני.

רש"י מוציא תיבת "מצוותי" מידי פשוטה, שאינו מפרש בפשטות
דקאי על מצוות התורה דקיים א"א כל התורה עד שלא ניתנה, אלא
מפרש לשון מצוות היינו שראויים להצטוות עליהם.

ומבאר רבינו בזה¹, דטעמו של רש"י הוא מפני שהלשון "מצוות"
בפשטות מורה על ציווי בפועל, והרי אברהם לא נצטווה על המצוות
לפני מ"ת.

והא דלא פרש"י ד"מצוותי" קאי על מצוות שנצטווה אברהם בפירוש
כמו שבע מצוות בני נח או מצות מילה, הוא משום שקיום מצוות
אלו אינו מעלת אברהם דווקא, שהרי כל אנשי דורו של אברהם
קיימו מצוות אלו, ועכ"פ רבים מהם, והרי כוונת הפסוק כאן הוא
להסביר המעלות המיוחדות של אברהם שבזכותם זכו הוא וזרעו
לריבוי ברכות.

1. לקו"ש ח"י"ז בחקתי א' אות ה' ובהערה 21 שם ובשו"ג.

ומטעם זה גם אין מעלה וחידוש בזה שקיים מצות מילה, כיון שנצטווה על זה, והרי זה היה דבר רגיל בזמנו לקיים מצוות ה'.

ומה שפירש רש"י "כגון גזל ושפיכת דמים", דלכאורה הרי על איסורים אלו נצטווה אברהם בפירוש, הנה יש לומר דלשיטת רש"י² ע"פ פשוטו של מקרא מה שנאסר לבני נוח בפירוש הוא רק אבר מן החי בלבד, אך לא שאר ז' מצוות, דלא מצינו בשום מקום בפשט המקראות ציווי ואיסור מפורש על ז' מצוות אלו.

ומה שנענשו קין על שפיכות דמים קודם שנצטווה ע"ז, וכך מה שנענשו דור המבול על גזל ועל עריות, הוא רק מפני "שראויין להצטוות", שהשכל מחייב שלא לעשותם או שגדרו עצמם בזה מדעתם, ולא מפני שנאסר עליהם בפירוש.

א • קיום ז' מצוות בדורו של אברהם

והנה, על מה שנתבאר שאברהם לא היה יוצא מן הכלל במה שקיים ז' מצוות בני נוח, העיר הריל"ג דמצינו בפרש"י שבזמנו של אברהם כל העולם מרד בה', ואברהם היה יחיד בדורו בקיום מצוות ה'.

דעל מה שנאמר על נמרוד³ "הוא החל להיות גיבור בארץ" פירש"י "להמריד כל העולם על הקדוש ברוך הוא בעצת דור הפלגה", וכן גבי אנשי סדום כתיב "אנשי סדום ועמורה רעים וחטאים לה'", ולגבי המצרים מצאנו שהיו שטופי זימה⁴, וכן האומות פתרוסים וכסלוחים⁵ פרש"י שהיו מחליפים משכב נשותיהם, הרי שמצאנו ריבוי חוטאים בדורו של אברהם.

וא"כ מחוורתא נוכל לפרש ד"מצוותי" היינו ז' מצוות ב"נ שעליהם נצטווה אברהם, וזה שרק אברהם וזרעו זכו לברכות ה' הוא לפי שנתייחד אברהם מאנשי דורו בקיום מצוות אלו.

על קושיא זו השיב רבינו, ועל ראשון ראשון. על מה שהעיר הריל"ג מפרש"י גבי נמרוד השיב רבינו:

הרי פירש"י בנוגע לאשור

דעל הפסוק⁶ "מן הארץ ההיא יצא אשור" פירש"י "כיון שראה אשור את בניו שומעין לנמרוד ומורדין במקום לבנות המגדל, יצא מתוכם". נמצא שאשור עצמו

2. ראה בראשית ט, ד ואילך. 3. שם י, ח. 4. שם יד, יג. 5. שם יב, יט בפרש"י. 6. שם י, יד. 7. שם ייא.

לא הלך אחר נמרוד, ורק בניו חטאו בזה ולכן יצא מתוכם, ומוכח שאברהם לא היה יחידי כלל בקיום מצוות ה', והרי הפסוק מיירי בברכה שזכה בה רק אברהם בלבד.

על ההערה מחטאם של אנשי סדום השיב רבינו:

- לשיטתי למה לא נהפך כל העולם כסדום?

דהיינו שמפסוק זה גופא ראייה להפך, שהנהגת אנשי סדום לא היתה נחלת כל העולם באותו הזמן, דאל"כ למה לא נהפך כל העולם כסדום?

ועל מה שהעיר הר"ל ג' מהא דהמצרים היו שטופי זימה:

- משא"כ פלישתים כבפרש"י.

דמה שפרש"י דהמצרים שטופי זימה הוא על מה שאמר פרעה לאברהם "הנה אישתך קח ולך", וע"ז פרש"י "לא כאבימלך שאמר לו "הנה ארצי לפניך", אלא אמר לו לך ואל תעמוד, שהמצרים שטופי זימה הם". הרי להדיא שרק המצרים שטופי זימה הם משא"כ הפלישתים גדרו עצמן בעריות, ולכן אי אפשר לומר שאברהם זכה בברכה מפני שמירת ז' מצוות שהרי כו"כ מאנשי דורו קיימום.

ב • איסור שפיכת דמים

והנה נתבאר לעיל דע"פ פשוטו של מקרא לא נצטוו בני נוח על ז' מצוות דלא מצינו איסור מפורש בפשש"מ אלא רק על אבר מן החי בלבד, ומה שנשמר אברהם מגזל ושפיכות דמים הוא רק מפני הכרע הדעת.

וע"ז העיר הר"ל ג' דלכאורה הוא מפורש בפסוק⁸ "ואך את דמכם לנפשותיכם אדרוש וכו' שפך דם האדם באדם דמו ישפך", הרי שנצטוו בני נוח על שפיכות דמים!

וע"ז השיב רבינו:

[שפ"ד שנצטוו בפירוש מהקב"ה (נח ט, ה - ו)] - ה"ז באופן המפורט שם דוקא,

ועפ"י מתורצת קלאץ קשיא: איך התחיל אברהם להלחם בכדרלעומר

והיינו דפרשה זו האוסרת רציחה שנאמרה אחר המבול, הנה נתחדשו בה כמה דינים, שהותרה להם הריגת ואכילת בהמות ונאסרו באבר מן החי, ובהמשך לזה

נצטוו על שפיכת דם אדם, וכדפרש"י שם "אף על פי שהתירתי לכם נטילת נשמה בבהמות, את דמכם אדרוש מהשופך דם עצמו, לנפשותיכם – אף החונק עצמו, אף על פי שלא יצא ממנו דם".

ולפי זה נראה, שאיסור שפיכת דמים שם קאי רק בהריגת אדם באופן הדומה להריגת בהמה בלבד (לצורך אכילה ובאופנים מסויימים וכיוצ"ב), ולא לכל גווני רציחה, דאם הכוונה בהריגה היא כדי להעניש או לנקום ונעשית שלא בדרך שפיכת דם דומיא דבהמה, הנה רציחה זו לא נאסרה שם להדיא. ואף שראויין להצטוות ע"ז והשכל מחייב זה, מ"מ אינו ציווי מפורש. ואברהם נזהר באיסור שפיכת דמים בכל גווני רציחה, גם באלו שלו נצטווה עליהם בפירוש.

ועפ"ז דאיסור שפיכות דמים לב"נ הוא רק בדומה להריגת בהמה לאכילה, יש ליישב "קלאץ קשיא" בפשט הכתובים, דהנה לפי פשוטו ההיתר לצאת למלחמת כיבוש הכוללת הריגת האויב, הוא מפני שכך הסכימו האומות ביניהם, ואי נימא שאיסור הרציחה לב"נ הוא בכל גווני, הרי בוודאי לא מועיל לזה מה שהאומות מסכימים להרוג זה את זה, ומדין תורה אסור לצאת למלחמה אם לא בסכנת נפשות.

ולפ"ז יוקשה איך התחיל אברהם להלחם בכדורלעומר, שהרי מלחמה זו לא הייתה ע"מ להציל את עצמו, אלא אברהם מרצונו פתח במלחמה זו, ואיך היה מותר לו לעשות כן הרי הדבר כרוך בשפיכות דמים?

אך ע"פ מה שנתבאר שאיסור רציחה המפורש הוא דווקא באופנים הדומים להריגת בהמה, הנה אם ההריגה היא חלק ממלחמת כיבוש ונקמה אין בזה איסור מפורש, ומובן איך היה מותר לאברהם לפתוח במלחמה עם כדורלעומר כדי להשיב את לוט מן השביה.

ג • איסור גזל

ועל המבואר לעיל דבני נוח לא נצטוו על גזל, העיר הריל"ג מהא מצינו בדברי ה' לנוח⁹ שהמבול בא מפני ש"מלאה הארץ חמס", משמע שהוזהרו על חמס, שהוא גזל, לפני שנענשו.

וע"ז השיב רבינו:

- בפש"מ - איפוא?

דאמנם ע"ד ההלכה ישנו הכלל דאין עונשים אא"כ מזהירים, אך בפשט המקראות ובדרך הלימוד דפשש"מ לא מצאנו כלל אזהרה ואיסור גזל בפירוש, אלא יש לומר שהעונש ניתן לדור המבול על זה שלא נהגו כן מפני הכרע הדעת, וכנ"ל.

